

AKÉ SCHOPNOSTI ROZVÍJAŤ U DIEŤAŤA PO 3 ROKU ŽIVOTA

❖ ROZVÍJANIE FONEMATICKÉHO SLUCHU

Fonematický sluch nám dovoľuje presne rozpoznávať jednotlivé hlásky. Ak nie je dobre vyvinutý, niektoré rozdielne hlásky splývajú, dieťa ich počuje podobne, niekedy dokonca rovnako.

Pokiaľ sa dieťaťu dostatočne venujeme, nemusíme sa do veku 4 rokov fonematickému sluchu zvlášť venovať. Od útleho detstva ho spontánne rozvíjame prostredníctvom prírodných zvukov: zvuky zvierat (hau, bé,...), citoslovčia a zvukomalebné slová (bum, au,...). V nich hlásku podstatne dlhšie artikulujeme, čím má dieťa väčšiu šancu ju zachytiť. Do štyroch rokov sú vhodné rôzne hry na rozvíjanie sluchového rozlišovania, tempa, rytmu, po štvrtom roku môžeme začať s cvičeniami a hrami na rozvíjanie fonematického sluchu a fonematickej diferenciacie.

• **Sluchové rozlišovanie**

- hádanie zvukov z okolia: dieťa otočené chrbtom rozoznáva rôzne zvuky (krčenie, strihanie papiera, štrnganie kľúčmi, rôzne zvuky púšťané z magnetofónu a pod.)
- hádanie predmetov v škatuli – vhodné použiť umelé obaly z Kinder vajca. Škatule naplníme rôznymi predmetmi (korálky, mak, šošovica, kamene a pod.) – najprv dieťaťu ukážeme obsah a pripojíme zvuk, ktorý vydáva škatuľa pri hrkaní. Potom má dieťa samé hádať, podľa zvuku hrkania, čo je obsahom škatule.
- rovnaké/rozdielne zvuky – (šušťanie papierom, igelitom, búchanie kamienkov, dreva a pod.). Dieťa je chrbtom a určuje, či dvojica zvukov, ktoré vydávame, je rovnaká/rozdielna.
- podľa dohody (zdvihnutie ruky, postavenie sa, tlesknutie) dieťa reaguje, keď začuje vopred dohodnutý zvuk
- určovanie intenzity zvuku – po prehratí 2 tónov dieťa určuje, ktorý tón bol silnejší
- počúvanie hovoreného slova (počúvanie rozprávok)
- rozlišovanie jednotlivých zvukovo podobných slabík a hlások – dieťaťu ponúkneme dvojicu slabík alebo hlások a jeho úlohou je určiť či sú slová, slabiky, či hlásky rovnaké/rozdielne (napr. pes/les, kosa/koza, pes/pas, bal/pal, dyk/dik, brum/prum, všem/vžem, nyvl/nyvl a pod.)

• **Rozvíjanie rytmu a tempa**

- koľko krát písknem, toľko krát tleskneš – opakovanie rytmu
- básničky, pesničky

- rozoznávanie dĺžky tónov – deti vnímajú 2 (neskôr 3) tóny hrané na hudobnom nástroji (klavír, flauta) a určujú, či sú tóny rovnako dlhé, alebo nie
- poznávanie pesničky podľa melódie
- rýchla a pomalá melódia a znázorňovanie zvierat – pomalá melódia: medveď, slimák, rýchla: kôň, pes, klokan a pod.

• **Sluchová pamäť**

- sada obrázkov (6-8), najprv vymenujeme poradie, potom ich má dieťa podľa toho usporiadať
- slovné rady – „Išla babička do obchodu a nakúpila:....“ postupne pridávame predmety, ktoré je potrebné všetky v presnom rade opakovať
- zapamätanie si melódie – prehráme dieťaťu 3 tóny, potom rad tónov opakujeme s jedným zmeneným a dieťa háda, ktoré v rade bolo zmenené

• **Fonematická diferenciacia**

- delenie slov na slabiky – najlepšie prostredníctvom tieskania
- skladanie slov zo slabík – oddelene dieťaťu povieme: ko-le-so a dieťa má povedať celé slovo (spojiť slabiky a vytvoriť slovo)
- poznávanie slabiky – tleskni, zdvihni ruku, keď budeš počuť danú slabiku (dospelý presne pomenuje slabiku)
- hádanie predmetov na základe udania prvej slabiky – na stôl poukladáme niekoľko predmetov a úlohou dieťaťa je nájsť predmet (hračku), ktorá sa začína na zadanú slabiku
- koleso? – náročnejšia činnosť
- vyhľadávanie určitej hlásky v slove – zdvihni ruku, tleskni, ak sa daná hláska nachádza v slove (napr. hláska Ž)
- určovanie pozície určitej hlásky v slove – hláska L sa v slove KOLENO nachádza na začiatku, v strede alebo na konci? (môže sa napomôcť kresbou 3 prázdnych kruhov a dieťa vyfarbí začiatkový/stredný/posledný podľa pozície hlásky)
- vyčleňovanie prvej hlásky v slove, neskôr poslednej hlásky v slove – náročnejšie
- skladanie slov z hlások – aké slovo vznikne, keď spojíme p-e-s? (vhodné motivovať hrou na robotov) – ťažšie, vhodné v predškolskom veku
- rozkladanie slov na hlásky: máme slovo pes, aké je prvé písmeno (hláska)? Dieťa: P. Dobre, keď odoberieme P, čo nám ostane? Dieťa: ES. Dobre. Prvé písmeno (hláska) v slove es? Dieťa: E. Aké je posledné písmeno (hláska) v slove pes? Dieťa: S

ŤAŽKÉ – precvičujeme až v predškolskom veku

❖ **ROZVÍJANIE OROMOTORIKY**

Základnou podmienkou správnej výslovnosti dieťaťa je **správny rečový vzor**. Dieťa potrebuje počuť správnu výslovnosť a počuť reč dostatočne často – pravdaže na úrovni, ktorú je podľa svojho veku schopné využiť. V zásade sa s dieťaťom nerozpráva detskou šušlavou rečou! Je to milé, ale dieťa sa nenaučí rozprávať čisto, keď čistú reč nepočuje. Základom správnej artikulácie je dobrá obratnosť hovoridiel – preto s precvičovaním oromotoriky môžeme začať už od prvých rokov života dieťaťa.

• **oromotorika**

Čím je dieťa mladšie, tým viac dbáme, aby pohyb artikulačných orgánov, ktorý precvičujeme, bol viazaný na situáciu, alebo obrázok. U najmenších detí začíname napodobňovaním zvukov okolia (vrčanie auta – vibrácia pier, napodobňovanie lízania mačičky – vysúvanie jazyka dnu/von z úst a pod.). Medzi 3. a 4. rokom môžeme začať s cielenejšími a jemnejšími pohybmi:

- jazyk: oblizovanie pier dookola, oblizovanie osobitne hornej/dolnej pery pomalé pohyby), dotyk jazyka kútikov úst, pohyb sprava-dol'ava bez pomoci dolnej pery, dotyk jazyka zvnútra líc, dotyk jazyka s dolnou/hornou perou v strede + fixácia pár sekúnd, dvíhanie jazyka nahor – bez pomoci dolnej pery, olizovanie horných/dolných zubov – motivácia umývanie, rátanie, fixácia jazyka za horné zuby – príprava na hlásku R
- pery: brnkanie po perách prstom + zvuk „brm-brm“, špúlenie úst a posielanie pusu, úsmev bez/s vycerenými zubami
- keď je dieťa schopné jednotlivé pohyby s istotou prevádzať, môžeme začať so sekvenciami (spájanie 2, 3 pohybov)

❖ **ROZVÍJANIE GRAFOMOTORIKY**

• **Správne držanie ceruzky (pera)**

- je predpokladom plynulého písania
NUTNÉ !!! cvičiť v predškolskom veku

- vhodné 3-hranné ceruzky, alebo 3-hranné násadky na ceruzky, ktoré sa dajú kúpiť v papiernictve

PRINCÍP: Ruka sa zľahka malíčkom dotýka papiera, ceruzku dieťa drží v 3 prstoch: ukazovák vedie pohyb dolu, prostredník pohyb nahor a palec podporuje pohyb vpred.

• **Hrubá motorika**

Ak nie je dostatočne uvoľnená paža (ramenný pletenec), pohyb pri písaní je křčovitý. Dieťa tlačí na písacie náčinie a křčovito ho zvierá. Ruka skoro bolí, dieťa je rýchlo unavené a stráca záujem.

NUTNÉ !!!:

- precvičiť paže: mávanie, krúženie (let vtáka, plávanie kraulom), krúženie predlaktím
- precvičiť dlane: krúženie dlaňami, pohyb vpred, vzad, vpravo, vľavo (kývanie), tlačenie dlaňami proti sebe a uvoľňovanie, zatváranie pästí a otváranie

• **Jemná motorika**

K jej rozvíjaniu sú vhodné činnosti ako modelovanie, vytrhávanie a skladanie z papiera, navliekanie koráliek, strihanie, vkladanie rôznych tvarov do škatule podľa tvaru otvoru či konkrétne cvičenia:

- pohyby prstov: dotýkanie prstov oboch rúk (aj bez zrakovej opory), postupné dotýkanie palca s ďalšími prstami, krúženie (hra na klavír)

- zostavy z dlaní: dotyk špičkami prstov (špička lode), dotyk palcov a ukazovákov (okuliare), hniezdo z dlaní
- cvičenie pohybovej pamäti: opakovanie precvičovaných cvikov, spojených do krátkych zostáv

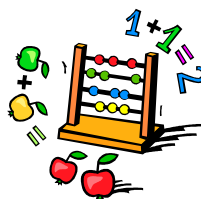
- **Uvolňovacie cviky**

- predchádzajú samotnému nácviku písania
- vhodné písacie potreby, ktoré ľahko zanechávajú stopu (kriedy, voskovky, ceruzky s mäkkou tuhou, uhlík, ...)
- začíname na zvislej ploche (napr. tabuľa), neskôr šikmej, až nakoniec na vodorovnej podložke
- najprv na veľkej ploche, ktorú postupne zmešujeme
- plynulosť a rytmus pohybu pri písaní je vhodné podporovať riekankami, či pesničkami

❖ **PRAVO-ĽAVÁ ORIENTÁCIA**

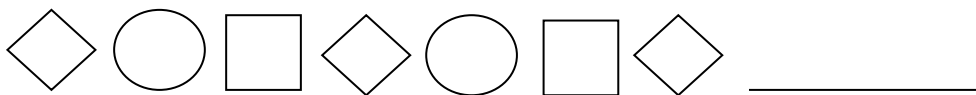
- orientácia na vlastnom tele – pravá a ľavá polovica vlastného tela
- orientácia na ploche – pravá/ľavá časť papiera, strany, listu v knihe a pod.
- orientácia na tele človeka oproti (zrkadlová orientácia)

❖ **ROZVÍJANIE ČÍSELNÝCH PREDSTÁV**

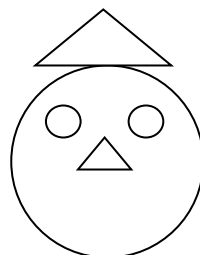
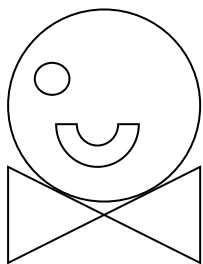

- **Predčíselné predstavy**

- Sú základom k utváraní matematických predstáv a ich osvojenie prebieha v predškolskom veku
  - a) klasifikácia (čo patrí do kuchyne, čo nepatrí medzi zeleninu a pod.), triedenie, schopnosť vytvárať skupiny – dieťa vytvára skupinu podľa jedného, či viacerých znakov (farba, tvar a pod.)
  - b) používanie pojmov viac – menej – rovnako – najmenej – najviac – najväčší – najmenší
  - c) pokračovanie v radení prvkov

- d) dopĺňanie častí do celku

• Číselné predstavy

- Číselné predstavy sa utvárajú najprv do 5, neskôr do 10, 20, 100 ...
  - a) Manipulácia s predmetmi spolu s verbalizáciou – dieťa berie predmety po jednom do ruky a počíta
  - b) Počítanie s názornými pomôckami bez manipulácie – len so zrkovou oporou
  - c) Počítanie spamäti
  - d) Utváranie pojmu čísla – priradovanie množstva prvkov k číslici a naopak číslicu k množstvu prvkov

○ ○ ○   3

- e) Globálne zvládnutie množstva bez počítania po jednom (napr. na hracej kocke)

○   ○
    ○
○   ○

• Ďalšie oblasti súvisiace s matematikou

- a) orientácia v čase:
  - skladanie dejových obrázkov, podľa časovej následnosti (začať s 2, neskôr s 3, 4, 5 obrázkami)
  - dni v týždni, neskôr bez postupnosti (ktorý je 3 deň v týždni?)
  - mesiace v roku + menovanie charakteristík pre jednotlivé mesiace (príroda, činnosti a pod.)
  - ročné obdobia + charakteristika
  - určovanie hodín: celá, pol hodina, štvrt' hodina
  - poznať dátum, dátum svojho narodenia, svojich rodičov, súrodencov

❖ ROZVÍJANIE ZRAKOVEJ PERCEPCIE

Pre predškolský vek je charakteristické globálne vnímanie – menej analytické, zamerané na detaily a ich porovnávanie – rozvíjanie zrakovej percepcie je teda súčasťou prípravy na výučbu čítania (nedostatočne rozvinuté zrkové vnímanie môže byť jednou z príčin ťažkostí pri osvojovaní si čítania a písania, napr. nerozlišovanie m-n, b-d-p a pod.)

• Rozlišovanie farieb

- poznávanie jednej farby – spájanie zrkového vnemu s pomenovaním farby a charakteristickým predmetom (zelená ako tráva)
- rozlišovanie dvoch a viacerých farieb (najprv základných, potom odtieňov farieb)
- triedenie predmetov podľa farieb a tvarov (zelené štvorce a červené kruhy)

• Zrková diferenciacia

- hľadanie rozdielov – čím sa obrázky líšia a hľadanie rovnakých obrázkov, dokresľovanie neúplných obrázkov

- **Zraková analýza a syntéza**

- skladanie rozstrihaných obrázkov, drevených kociek s obrázkami

- **Zraková pamäť**

- dieťaťu ukážeme dva, tri, postupne i viac predmetov (obrázkov), po ich zakrytí je úlohou dieťaťa vymenovať ich
- rad obrázkov, dieťa sa nepozera a jeden zmizne – dieťa určuje, ktorý
- rad obrázkov a prehodené poradie